

Mari Rantanen ps ym.

Toimenpidealoite potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta vaikeavammaisten hoidon rajaamisen osalta

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään muutoksia potilaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin (785/1992). Muutoksilla on tarkoitus vastata eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa (Dnro 3624/4/07) esitettyyn lainsäädännön täsmennystarpeeseen vaikeavammaisten potilaiden hoidonrajoituksessa. Muutoksilla pyritään vahvistamaan vaikeavammaisen potilaan huoltajan, laillisen edustajan taikka lähiomaisten tai muun läheisen asemaa hoidosta päätettäessä ja varmistamaan, että elvytyskieltoa koskevat (ns. DNR-päätökset) ja hoitoa rajaavat (esim. tehohoito) päätökset tehdään yhteisymmärryksessä potilaan edustajan kanssa tilanteissa, joissa täysi-ikäinen potilas ei ole kykenevä päättämään hoidostaan tai kyse on alaikäisestä potilaasta.

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Eduskunnan oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on ratkaisussaan (Dnro 3624/4/07) 23.3.2009 antanut Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle (HUS) huomautuksen vastaisen varalle lainvastaisesta menettelystä. Oikeusasiamiehen tulkinnan mukaan HUS oli toiminut perustuslain 6 §:n ja potilaslain 3 §:n vastaisesti laadittuaan johtajaylilääkäriin ohjeen (1/2007), joka sisälsi lauseen: "Syvästi kehitysvammaiset eivät yleensä kuulu tehohoidon piiriin".

HUS on poistanut kyseisen kirjauksen ohjeestaan. Kuitenkin mm. vammaisyhdistysten ja päättäjien tietoon on tullut ongelmallisia tilanteita hoidon rajaamisessa niin Helsingistä ja Uudeltamaalta kuin muualtakin Suomesta. Oikeusasiamies on edellä mainitussa ratkaisussaan esittänyt potilaslain 6 §:n 2 ja 3 momentin täsmentämistä sovellettaessa DNR-päätösten tekemistä. Elvytyskiellon tulkintaa ja sen käytäntöjä on pidetty ristiriitaisina, epäselvinä ja vaikeasti hahmotettavina. Tilanteen on katsottu vaarantavan erityisesti heikossa asemassa olevien potilaiden ja heidän omaistensa oikeusturvaa.

Lisäksi oikeusasiamies esittää potilaslain 7 §:n täsmentämistä, sillä siinä ei yleensääkään säädetä tilanteesta, jossa alaikäisen potilaan huoltajan kanssa ei saavuteta yhteisymmärrystä siitä, miten alaikäistä hoidetaan. Oikeusasiamiehen mukaan nykyinen lainsäädännöllinen tilanne ei ole tyydyttävä.

Toimenpidealoite TPA 126/2020 vp

Hallitus on vastauksessaan kirjalliseen kysymykseen vammaisen potilaan hoidon rajaamisesta terveydenhuollossa (KKV 7/2019 vp) ilmoittanut, että hallitusohjelman kirjauksen perusteella lainsäädännöllä vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjien itsemääräämisoikeutta. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla asiakkaan ja potilaan asemaa ja oikeuksia koskevaa kattava lainsäädännön uudistus. Valmistelun yhteydessä tullaan arvioimaan hoidon rajaamista koskevan arvioinnin perusteita sekä tapoja, joilla potilaan itsemääräämisoikeutta voidaan vahvistaa.

Lain täsmentämistarve on tunnistettu jo yli 10 vuotta sitten. Siitä huolimatta potilaslakiin ei ole tehty tarvittavia muutoksia. Hoidon ja erityisesti hoidon rajaamisen tulee perustua potilaan, tai jos sitä ei voida selvittää, hänen omaisiensa suostumukseen. Vaikeavammaisten asema hoidonrajaustilanteissa ei tällä hetkellä täytä perustuslain, potilaslain tai YK:n vammaisyleissopimuksen mukaista oikeutta elämään, hyvään terveyden- ja sairaudenhoitoon tai tasavertaiseen asemaan lain edessä. Näin ollen muutokset lainsäädäntöön on vammaisyhteistyöryhmän mukaan tehtävä viivyttelämättä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamiseksi siten, että vaikeavammaisten oikeudet hoidosta ja sen rajaamisesta päätettäessä toteutuvat nykyistä paremmin.

Helsingissä 26.10.2020

Mari Rantanen ps
Sari Tanus kd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Noora Koponen vihr